

Examen VWO

2013

tijdvak 1
vrijdag 17 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 **admonere te exemplo domestico volo**

- 2p 1 a. Noteer de naam van de persoon die Seneca met **te** bedoelt.
b. Leg uit op grond waarvan Seneca het voorbeeld **domesticum** noemt.

Regel 1-6 **Hoc t/m proscriptionis**

In deze regels onderscheidt Seneca twee verschillende staatsvormen.

- 2p 2 a. Welke twee staatsvormen onderscheidt Seneca?
Citeer bij wijze van antwoord twee Latijnse tekstelementen uit de regels 1-6 (**Hoc t/m proscriptionis**).

Seneca signaleert een verschil in gedrag van Augustus tijdens de periodes waarin deze twee verschillende staatsvormen van kracht waren.

- b. Beschrijf dit verschil in eigen woorden. Ga in je antwoord in op beide periodes.

Regel 8 **L. Cinnam insidias ei struere**

Uit het vervolg (t/m **iussit** regel 11) blijkt dat dit geen eenmansactie was.

- 1p 3 Citeer het Latijnse tekstelement waaruit dit blijkt.

Regel 10 **eo**

- 1p 4 Wie wordt hiermee aangeduid?
A M. Antonii (regel 5)
B collega proscriptionis (regel 6)
C L. Cinnam (regel 8)
D unus ex consciis (regel 9)

Regel 11 **Nox illi inquieta erat**

Seneca geeft in het vervolg (t/m **immolare** regel 18) de gedachten van Augustus verteltechnisch op twee verschillende wijzen weer.

- 2p 5 Beschrijf deze twee verschillende wijzen in de volgorde waarin ze in de tekst voorkomen in eigen woorden.

Regel 11-12 **Nox t/m damnandum**

Augustus aarzelt om een aantal redenen om hard tegen Cinna op te treden.

- 2p 6 Beschrijf twee van deze redenen in eigen woorden.

Regel 16 **frustra petitum**

- 1p 7 Citeer uit het vervolg (t/m **adoriri** regel 19) het Latijnse woord dat hiermee inhoudelijk vergelijkbaar is.

Regel 24-26 **Fac t/m contraria**

Livia's woorden bevatten een bepaald type argument.

- 1p 8 Noteer de naam van dit type argument.

Regel 25 **usitata remedia** en regel 26 **contraria**

- 2p 9 a. Citeer uit het vervolg (t/m **L. Cinnae** regel 29) het Latijnse woord dat de **usitata remedia** van Augustus aanduidt.
b. Citeer uit het vervolg (t/m **L. Cinnae** regel 29) het Latijnse woord dat de **contraria (remedia)** van Augustus aanduidt.

Regel 30-35 **Gavisus** t/m **tempus**

Seneca maakt duidelijk dat Augustus een privéonderhoud zonder getuigen met Cinna wil hebben.

- 2p 10 Beschrijf in eigen woorden twee gegevens waaruit dit blijkt.

Regel 38 **ut victo victores invideant**

- 2p 11 a. Wie duidt Augustus aan met **victo**?
b. Wie duidt Augustus aan met **victores**?

Regel 39-40 **sic de te meruerim**

Augustus heeft dit naar eigen zeggen op drie verschillende manieren gedaan.

- 2p 12 Beschrijf in eigen woorden deze drie manieren. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf **Hoc** regel 33).

Regel 41-43 **Non** t/m **ferrum**

Vergelijk deze regels met regel 8-9 **dictum est, et ubi et quando et quemadmodum adgredi vellet**

- 2p 13 a. Citeer uit de regels 41-43 (**Non** t/m **ferrum**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met **ubi** in regel 9.
b. Citeer uit de regels 41-43 (**Non** t/m **ferrum**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met **quando** in regel 9.

Regel 45 **Quo hoc animo facis?**

- 2p 14 a. Beschrijf in eigen woorden wat Augustus bedoelt met **hoc**.
b. Beschrijf in eigen woorden welk antwoord op deze vraag Augustus zelf suggereert.

Regel 45-49 **Quo** t/m **advocare**

- 2p 15 a. Beschrijf in eigen woorden wat voor Augustus een bewijs is van de incompetentie van Cinna.
b. Citeer uit de regels 1 t/m 11 (**Hoc** t/m **iussit**) het Latijnse tekstelement waarmee Cinna al eerder als een incompetent persoon is beschreven.

Tekst 2

Regel 2 **Incendium dico, ruinam, alia quae nobis incidunt**

In drie opzichten zijn mensen volgens Seneca gevaarlijker dan zaken als **incendium, ruina** of **alia quae nobis incidunt**.

- 3p 16 a. Beschrijf in eigen woorden in welk opzicht mensen gevaarlijker zijn volgens de regels 1-3 (**Quid** t/m **captant**).
- b. Beschrijf in eigen woorden in welk opzicht mensen gevaarlijker zijn volgens de regels 4-5 (**Rari** t/m **periculum**).
- c. Beschrijf in eigen woorden in welk opzicht mensen gevaarlijker zijn volgens de regels 7-9 (**Tempestas** t/m **accedit**).

Regel 4

- 1p 17 De dubbele punt tussen **everti** en **ab** komt inhoudelijk overeen met:
- A daarom
 - B hoewel
 - C maar
 - D want

Regel 7-9 **Tempestas** t/m **accedit**

- 1p 18 Van welk van de drie onderdelen van de stelling **nullum est malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius** (regel 6-7) zijn de regels 7-9 (**Tempestas** t/m **accedit**) de uitwerking?

Regel 9-12 **Erras** t/m **quaerunt**

De tegenstelling in deze regels wordt benadrukt door het gebruik van een chiasme.

- 1p 19 Citeer de vier Latijnse woorden die dit chiasme vormen. Neem het volgende schema over en vul op de plaats van de puntjes de vier Latijnse woorden in: ... (a) ... (b) ... (b) ... (a).

Regel 12-13 **Numquam** t/m **libet**

Seneca vergelijkt in deze regels de drijfveren van wilde dieren en die van mensen met elkaar.

- 2p 20 Beschrijf beide drijfveren in eigen woorden.

Regel 15-16 **Commodis omnium laeteris, movearis incommodis**

Deze boodschap lijkt in strijd te zijn met een bekend ideaal van de Stoa.

- 2p 21 Leg dit uit en betrek in je antwoord dit ideaal van de Stoa.

Over het gevaar dat de medemens vormt, heeft Seneca ook in brief 7 geschreven. Het volgende citaat is afkomstig uit deze brief:

“Vraag je wat je naar mijn mening in de eerste plaats moet vermijden? De massa. Je kunt je daar nog niet veilig aan toevertrouwen.”

- 2p 22 a. Wie kan zich volgens Seneca wél veilig aan de massa toevertrouwen? Noteer de Latijnse filosofische term. Baseer je antwoord op je kennis van de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.
- b. Noteer de Latijnse filosofische term uit de Stoa waarmee Lucilius gezien zijn niveau van filosofische kennis kan worden aangeduid. Baseer je antwoord op je kennis van de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.

- 38p Vertaal de regels 1 t/m 11 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.